

שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ב סימן קכז ד"ה וא"כ לא

תנאי בגרות, אם מבטל הגרות כשלא מתקיים.

וא"כ לא שייך זה בגרות דמסתבר דבגרות כשיהיה טעות שאדעתא דהכי לא היה מתגייר תבטל הגרות ככל דבר שנעשה בטעות, ואף תנאי מסתבר שיועיל לבטל כשלא יתקיים התנאי, דלא מבעיא לתוס' כתובות דף י"א להספרים דלא גרסי מדרבנן דאית לקטן זכיה מן התורה ועכו"ם קטן בבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן וכיון שזכות גמור הוא יש לו שליחות שהוי זה דבר דאיתיה ע"י שליח וגדר השליחות בזה אף שעצם המעשה הוא בעצמו של הגר, נראה דהוא כדאיתא ברמב"ן בחדושו ב"ב דף קכ"ו בשם אחרים שגם נזיר משכחת ליה ע"י שליח שיאמר אדם לחברו הריני נזיר על דעתך וכל זמן שתמצא תדירני בנזיר, וכן הוא ענין שליחות דכאן לתוס' בגרות קטן דמצד הזכות הוי הסמיכות על הב"ד לעשותו לגר שנחשב זה שליחות להאחרים שברמב"ן, שלכן גם הוא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן ויש בו דיני תנאי כדתירצו שם ברמב"ן בהא דאיכא תנאי בנזיר. אלא אף אם נימא דליכא דין שליחות בגרות, נמי נראה שאיכא דין תנאי דרק מה שא"א להיות ע"י שליח מצד הדין שלא נאמרה בו שליחות כהא דחליצה אמרינן מכיון של"ד לתנאי בני גד ובני ראובן אין בו דין תנאי, אבל בגרות שמה שליכא דין שליחות הוא מחמת שהוא דבר שצריך לעשות בגופו דוקא שהוא ימול והוא יטבול שלא שייך בו ענין שליחות ילפינן שפיר אף של"ד לבני גד ובני ראובן, דהא הטעם שאמרינן דבלא אפשר לקיומיה ע"י שליח ליכא בו דין תנאי כתבו התוס' כתובות דף ע"ד דהוא משום דרק מה שבידו כל כך שיכול לקיימו ע"י שליח סברא הוא שיהא כל כך בידו לשוייה ביה תנאה אבל חליצה שאין בידו לקיימה ע"י שליח לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה, לכן שייך זה רק בחליצה שאפשר המציאות שיהיה ע"י שליח אבל התורה לא נתנה לו כח זה אבל בדבר שלא שייך ענין השליחות במציאות הרי אין זה משום שלא ניתנה לו הכח דאף אם היה לו מצד הכח א"א זה במציאות לכן לענין תנאי ששייך בו יש לו הכח לשוייה ביה תנאה. וכיון שבטעות אינו גרות וכן בתנאי אם לא נתקיים התנאי אין לנו לחלקו מקנין וגיטין וקידושין לומר שבגרות ליכא עשייה, ולא שייך לומר בו סברת הגר"ח הלוי בחליצה להרמב"ם. ואף אם נימא דבגר לא מהני תנאי לבטל הגרות משום דעכ"פ ל"ד לתנאי בני גד ובני ראובן אף שליכא טעם, ועיין ברמב"ן שם דהקשה על נזיר שאיכא בו דין תנאי הא א"א ע"י שליח ולמה שכתבתי לתוס' לא קשה כלל וא"כ הוא משום שהרמב"ן לא סבר כתוס' אלא דכיון של"ד לתנאי בני גד ובני ראובן לא נאמר בו דין תנאי, והתירוץ של היש אומרים שם דכי גמרינן מבני גד ובני ראובן ה"מ כיוצא בו שהוא תנאי שבין אדם לחברו אבל תנאי שבינו לבין עצמו בכל ענין הוי תנאי, לא שייך בגרות שכוונת התירוץ הוא לחלק בין תנאי שנוגע רק לעצמו מתנאי שנוגע לחברו כהא דתנאי בני גד ובני ראובן, ותנאי דגרות הרי נוגע זה לעלמא, וא"כ אין להיות בו דין תנאי מ"מ טעות ודאי יבטל הגרות וא"כ הוא ככל דבר ששייך בו עשייה. אבל האמת שלא בכל דבר ערוה צריך עדים לקיומא אף כשצריך עדים לברורא כדהוכחתי ממה שנאסרה לבעלה ישראל בזנות שלא בעדים אליבא דהנ"י שלא סבר טעם הגר"ח הלוי להרמב"ם כדלעיל.